

Nigel Malin, *De-professionalism and austerity. Challenges for the public sector*. Policy Press, 2020.

Den brittiske professorn i socialpolitik Nigel Malin har skrivit en bok om hur Storbritanniens välfärdsprofessioner har påverkats av de strukturella reformer Margaret Thatchers nya höger drev igenom under 1980-talet. Reformerna ledde inte bara till att den offentliga sektorns aktiva roll minskade i välfärdsprojektet, utan också till att sektorns olika yrkeskårer avprofessionaliserades. Malin utgår strikt från ett brittiskt händelseförlopp, men även sociologer och andra utanför Storbritanniens gränser som studerar den offentliga sektorns omvandling kan givetvis ha behållning av Malins resonemang.

I de inledande kapitlen visar Malin hur åtstramningarna inom Storbritanniens offentliga sektor var genomgripande och formade sig till en politisk konjunktur. Denna konjunktur tog vid sedan efterkrigstidens mer vidlyftiga välfärdssatsningar på exempelvis sjukvård, social omsorg och skola avstannat under 1970-talet. Liknande avbrott i uppbyggnaden av välfärdssektorn kunde skönjas över stora delar av det norra halvklotet och framför allt i Europa vid denna tid. Till en början välkomnades förändringen av invånarna, då den tidigare förvaltningen av offentlig sektor framstod som byråkratiskt tung och kostsam. Den ekonomiska tillväxten efter andra världskriget hade avtagit och det blev svårt att argumentera för den offentliga sektorns höga andel av BNP.

Malin visar hur de aktiva keynesianska stimulansåtgärderna byttes ut mot marknadsorienterade reformer som ofta kallats nyliberala. Reformerna innefattade sådant som fri prissättning, avreglerade finansmarknader, minskade handelshinder och minskad statlig inblandning i ekonomin – framför allt genom privatiseringar och åtstramningspolitik. Statens uppgift blev att underlätta för marknadsaktörer att utföra vissa delar av välfärdssektorns tjänster i konkurrens med varandra.

Ett intressant nedslag i den inledande delen av boken är resonemanget om hur det nyliberala tänkesättet skapade en ny samhällslig sårbarhet, som inte bara berodde på att marginaliserade grupper blev av med ett universellt bistånd utan också på att reformerna påskyndades av en ökad globalisering. Globalisering behöver förstås inte betraktas som något problem i sig; den försåg trots allt den offentliga sektorn med arbetskraft när den var i stort behov av sådan. Men nedmonteringen av de rättigheter som migranter är i behov av minskade möjligheterna till ett tryggt liv med dräglig levnadsnivå. Reformerna gjorde en global nyfattigdom möjlig samtidigt som de innebar nedskärningar av de tjänster och resurser som skulle ha gjort det möjligt att hantera de sociala problem den globala nyfattigdomen innebar för Storbritanniens del.

I övrigt ägnas det brittiska utbildnings-, hälso- och sjukvårdssystemet stort utrymme som exempel på reformernas inverkan. Tron på rationella och kostnadseffektiva lösningar gick hand i hand med de ideologiska principerna för den offentliga sektorns nedmontering och outsourcing. Det var mer effektivt att bedriva utbildning och vård på entreprenad. Malin visar att denna utveckling minskade möjligheterna för personal och medarbetare att vidareutbilda sig. I konkurrensen blev de mer resultatbaserade managementmodellerna för offentlig sektor vedertagen praxis, mätbara resultat gick

före professionell kunskap. De kunskapsintensiva tjänsterna avprofessionaliserades när högtbildade sattes att mäta resultatet av sitt värv i stället för att göra ett bra arbete ut mot medborgarna. Yrkeskårernas status och roller degraderades. På välfärdsmarknaden konkurrerar man med resultat (jämför Porter & Teisbergs [2006] managementmodell ”värdebaserad vård”). Professionernas tidigare monopol på högkvalificerade tjänster underminerades av marknadens krafter, som ger företräde åt kontrollerbara färdigheter framför svårtolkade kvalifikationer. Malin visar att marknadstänkandet har inneburit större effektivitet (mer resultat per investerad peng) på bekostnad av kvaliteten. Bokens redovisning av olika utgiftsposter i den brittiska statsbudgeten är inte ovidkommande, men för läsaren är det svårt att förstå varför vissa poster valts ut framför andra.

Särskilt tydlig blir Malins tes om avprofessionalisering när den tillämpas på den brittiska landsbygden, där det råder konstant personalbrist och bristande tillgång på välfärdstjänster som exempelvis hälso- och sjukvård, bra skola och social omsorg för vuxna. Men här befinner sig Malins resonemang lite på ett sluttande plan. De utvalda händelserna framstår som länkade till varandra, men författaren gör det lite lätt för sig och driver bitvis sin tes för hårt. En fråga jag skulle vilja ha sett behandlad är den om huruvida avprofessionaliseringen i Storbritannien drivs av en kamp om begränsade materiella resurser eller om processen är idédriven. Det är svårt att hänga med i resonemangen om underprestation, låg produktivitet och ineffektivitet när det som här handlar om en sektor finansierad av offentliga medel (är ”vinst” i offentlig sektor ett tecken på underprestation eller effektivitet?). Det är i stället i de pedagogiska exemplen och i fallbeskrivningarna av det brittiska välfärdssystemet som boken har sina förtjänster.

De mer teoretiska delarna består av en genomgång av de perspektiv som brukar anläggas i studiet av professioner. Läsaren får en vederhäftig beskrivning av de weberianska, durkheimianska, marxistiska och poststrukturalistiska perspektiven samt därtill managerialism och de mer demokratiska kollaborativa perspektiven på professioner. Genomgången tillför inget nytt men har absolut sina kvaliteter. I undervisningen på program i sociologi, socialt arbete, statsvetenskap och andra program där den offentliga sektorns omvandling ägnas utrymme fyller boken sin plats.

I dag har det skrivits ett stort antal texter om hur nyliberalismen och *new public management* (NPM) har urholkat den offentliga sektorn, och det har också skrivits en mängd texter till dess försvar. Malins bok bidrar till denna diskussion genom att sätta NPM i samband med den politiska och ekonomiska situationen i Europa efter andra världskriget. Framför allt går författaren igenom de nyliberala och konservativa reformer som genomförts i Storbritannien. NPM var inte bara ett sätt att hantera bristande resurser, utan också ett sätt att effektivisera och tillvarata den kompetens som utgör ett välfärdssamhälles grundstruktur. NPM visade sig kunna minska onödigt spill (precis som *lean production*) och frigöra resurser från onödiga utgiftsposter. Men även om det går att driva välfärdsverksamheter som företag på en avreglerad kvasimarknad är det dyrt och kostsamt (för vidare diskussion kring detta, se Bartlett & Le Grand 1993 och Glennerster & Le Grand 1995). Det är dyrt med åtstramning, och Malins bok visar att åtstramningspolitiken visserligen löste vissa problem men skapade ett

antal andra. Dock förhåller sig Malin optimistisk till välfärdsprofessionernas egen organisering gentemot sina försämrade förutsättningar att utföra sitt arbete på ett tillfredsställande sätt.

Henrik Loodin

Lunds universitet

Referenser

- Bartlett, W. & J. Le Grand (1993) "The theory of quasi-markets", 13–34 i J. Le Grand & W. Bartlett (red.) *Quasi-markets and social policy*. London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-1-349-22873-7_2
- Glennerster, H. & J. Le Grand (1995) "The development of quasi-markets in welfare provision in the United Kingdom", *International Journal of Health Services* 25 (2): 203–218. <https://doi.org/10.2190/GGF3-JQ88-Y5AA-A35D>
- Porter, M.E. & E.O. Teisberg (2006) *Redefining health care. Creating value-based competition on results*. Boston: Harvard Business School Press.